

Eesti Geoloogiateenistus

Meie: 11.09.2024 nr 14-8.3/947

Teie: 15.10.2024 nr 1-4/24-234

Meie: *kuupäev digiallkirjas* nr 14-8.3/947-4

Vastuskiri

Austatud Jaak Jürgenson

Esitasite 15.10.2024 kirjaga nr 1-4/24-234 arvamuse Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi asukoha määramine“ ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise kohta. Alljärgnevalt esitame omapoosed selgitused Teie ettepanekute osas.

1. Teete ettepaneku hüvitusmeetmeid toetavate puhveralade piiride lõplikul määramisel arvestada ka maavara nähtustega ning piirata neil võimalikku maavarade uurimist ja kaevandamist minimaalselt.

Rail Balticu tarastatud raudtee on metsistele raskesti ületatav takistus. Seega Rail Baltic loob barjääri Luitemaa ja Kikepera-Soomaa ning Luitemaa ja Põhja-Liivimaa metsiste asurkondade vahelisel liikumisel. Elupaikade killustatus avaldab tugevat mõju Luitemaa linnuala terviklikkusele ning ühenduste võimalikud katkemised Kikepera-Soomaa ja Põhja-Liivimaa metsiste asurkondade vahel põhjustavad mõju Natura alade sidususele liigi kaitse-eesmärkidest lähtuvalt. Luitemaa Natura ala metsise asurkonnale avalduvat negatiivset mõju ei ole võimalik leevendusmeetmetega vältida, asurkond jääb isolatsiooni ja hääbub. Selle vältimiseks on vajalik rakendada hüvitusmeetmeid ja neid toetavaid meetmeid. Hüvitusmeetmeid rakendamata raudteed ehitada pole lubatud.

Hüvitusmeetmete eesmärk on tagada metsisele elupaiga samaväärne toimivus, mis on enne Rail Balticu raudtee rajamist. Selleks tuleb tagada (vt hüvitusmeetmete kava peatükki 5.1.2):

- 1) metsisekukkede piisav arvukus asurkonna säilimise eesmärgil;
- 2) kavandatava tegevuse piirkonnas metsisele sobivad uued elupaigad ja mängualad;
- 3) Luitemaa linnuala asurkonna metsiste sidusus teiste lähiala metsise mängudega. Selleks on vaja tagada sidusus Luitemaa ja Kikepera-Soomaa ning Luitemaa ja Põhja-Liivimaa metsiste asurkondade vahel.

Nii on võimalik vältida Luitemaa metsiste asurkonna isolatsiooni jäämist ja hääbumist.

Lisaks on ette nähtud hüvitusmeetmeid toetavad tegevused, mis aitavad vähendada võimalust, kus hüvitusmeetmed ei osutu seire põhjal siiski piisavalt tõhusaks ja vajalik on hakata otsima täiendavaid hüvitusalasid.

Hüvitusmeetmeid toetavateks tegevusteks on (vt hüvitusmeetmete kava peatükki 6):

- 1) varasemalt kavandatud kaitsekorralduslike tegevuste lõpule viimine olemasolevatel ja planeeritud kaitstavatel aladel;
- 2) ebasoodsat koosmõju põhjustavate tegevuste vältimine püsielupaiksid ümbritsevatel sidusatel metsa-aladel – nn puhveraladel, mis on metsise põhiline elupaiga kasutusala ning mille säilimine ja kvaliteet on oluline hüvitusaladele seatud eesmärkide saavutamiseks.

Puhveralal paikneb hüvitusaladel ja hüvitusalade jaoks tähtsatel astmelauladel olevate metsise mängude keskosast kuni 3 km raadiuses metsise põhilisele elupaigakasutusale jäävatel sidusatel metsamassiividel. Puhveralade piiride määramisel on võetud aluseks teadusuuringud ja valitsev praktika.¹

Hüvitusalade kaitse-eesmärk (metsise arvukuse kasv hüvitusaladel) on saavutatav vaid juhul, kui tagatakse puhveraladel asuvate metsade pindala ja kvaliteedi säilimine. Nimelt metsise mängupaigast kuni 3 km raadiuses olevad sidusad metsamassiivid on metsiste põhiline elupaigakasutusala. Samas kui hüvitusaladena moodustatavad 11 uut metsise püsielupaika hõlmavad ainult metsiste mängu ja elupaiga keskosa, kuid ei hõlma kuni 3 km ulatuses paiknevat põhilise elupaigakasutusala.

Hüvituskava koostamisel võeti aluseks eeldus, et hüvitusaladest välja jäävatel puhveraladel metsise elupaikade seisund ei halvene. Tegevused, mille tulemusel väheneb puhveralade metsade pindala ja halveneb metsise elupaikade kvaliteet, toovad eeldatavalt kaasa olulise negatiivse mõju hüvitusaladele. Nimelt elupaiga kaost tulenevalt võib eeldada, et moodustatavad püsielupaigad koos puhveraladega ei mahuta enam metsiseid piisaval määral ja sellest tulenevalt pole võimalik saavutada hüvitusalade kaitse-eesmärki, so tagada uued elupaigad 24-le metsisekukele. Puhveraladel on oluline vältida olulise ebasoodsa keskkonnamõjuga tegevusi, mis võivad koosmõjus (e liitmõjus) RB-ga avaldada olulist ebasoodsat mõju kaitse-eesmärgiks olevale liigile – metsisele (nt raadamine, mille tulemusel võib väheneda metsamaa pind, karjäärid jms). Seetõttu on hüvitusalade kaitse-eesmärgi saavutamiseni vajalik rakendada puhveraladel täiendavaid piiranguid.

Antud juhul on täidetud eeldused rakendamaks MaaPS § 14 lõike 2 punktides 2–3 sätestatud erisust. Rail Balticu raudtee on ülekaaluka avaliku huviga ehitis, mille rajamiseks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta. Rail Balticu trassikoridor ise ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda. Kuid Rail Balticu rajamise eelduseks olev metsistele tekkiva olulise ebasoodsa leevendamatu mõju hüvitamisega seotud Mõtuse püsielupaiga moodustamine halvendab alaliselt ja puhveraladel raadamise keelamine halvendab ajutiselt maavarale juurdepääsu. Maa-amet 22.08.2024 kirjutas nr 6-3/23/18079-14 märkis, et nõustub Keskkonnaameti ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esitatud põhjendustega ning kooskõlastas planeeringulahenduse.

Eeltoodule tuginedes anname teada, et puhveralade piire ei muudeta. Hüvitusmeetmeid

¹ Kehtiva „Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava“ (Keskkonnaministeerium 2015) järgi moodustatakse metsise elupaik Keskkonnaregistris kuni 3 km raadiuses ümber metsise mängupaiga olevatest, metsise poolt eelistatud kasvukohatüüpidest, mis on eksperdi poolt omavahel ühendatud terviklikuks alaks. „RMK metsise kaitsestrateegia aastani 2030“ (kinnitatud RMK juhatusel otsusega (01.09.2020 nr 1-32/69) on metsise funktsionaalne elupaik defineeritud kui metsise elupaiga tingimustele vastavad metsad kolme kilomeetri raadiuses ümber mängupaiga keskkoha. Metsise telemeetriauringute (Ojaste 2021) järgi jääb metsisekanade lokatsioonidest 3 km kaugusele 74% ja kukkedel 78%. Lõhmus (2016) järgi jääb valdav osa Eestis aastatel 2013–2016 tehtud pesitusvaatlustest 0,5–2,5 km kaugusele lähimast mängutsentrast, kusjuures selles vahemikus kaldub olema ka edukate pesakondade osatähtsus suurem kui mängu lähikümbruses. Telemeetria andmetel asus 77% pesakondade lokatsioonidest 3 kilomeetri raadiuses paarumisalast, kusjuures pesakondi kohati kuni 4 km kaugusel paarumisalast (Ojaste 2021).

toetavate puhveralade piiride määramisel on võetud aluseks teadusuuringud ja valitsev praktika. Samuti pole võimalik muuta puhveralas maavarade uurimise ja kaevandamise tingimusi leebemaks, kuna sellega kaasneks oluline ebasoodne mõju metsisele. See omakorda tooks kaasa olukorra, kus pole võimalik saavutada hüvitusalade kaitse-eesmärki. Kui kaitse-eesmärki pole võimalik saavutada, siis tuleb võtta kasutusele täiendavad hüvitusmeetmed kaitse-eesmärgi saavutamiseks. Maavarade kaevandamisega seotud piirangud on ajutised. Arendus- ja majandustegevust puhveralades reguleeritakse ajutiselt (v.a Mõtuse püsielupaigas), so kuni metsisele avalduva mõju hüvitamiseni ehk hüvitusmeetmete kavastoodud seireperioodi lõpuni². Kui selleks ajaks on hüvitamise eesmärk saavutatud, toimub edasine lubade menetlemine ja andmine arendustegevuste ja majandustegevuse kavandamisel tavapärasel viisil, arvestades jätkuvalt Natura aladele avalduvate ebasoodsate mõjude vältimise vajadust.

2. Märgite, et maavarade varustuskindluse tagamine on riigi ülesanne, millel on otsene seos Rail Baltic raudtee trassi ehitamisega, milleks vajatakse arvestatavas koguses maavarasid. Samuti peab leidma võimalusi piirkonna varustuskindluse tagamiseks võimalike tulevikuprojektide jaoks pärast raudtee ehitust.

On tõenäoline, et täiendavaid karjääre võidakse avada veelgi Rail Balticu ehitusajaks, kuna kõnealuses piirkonnas on ka väljaspool puhverala karjääride kaevandusloa taotlusi menetluses.

Juhime veelkord tähelepanu, et planeering ajatab ehk seab ajutise piirangu umbes kaheksa potentsiaalse karjääri avamisele. Kui hüvitamise eesmärk on saavutatud, toimub edasine lubade menetlemine ja andmine arendustegevuste ja majandustegevuse kavandamisel tavapärasel viisil, arvestades jätkuvalt Natura aladele avalduvate ebasoodsate mõjude vältimise vajadust.

Riigi huvi piirkonna ehitusmaavarade varustuskindluse osas tagatakse poolelioleva Rapla maakonnaplaneeringu 2030+ ja Pärnu maakonna planeeringu maavarade teemaplaneeringu kehtestamisega, mille koostamisel arvestatakse juba Rail Baltic raudtee kavandamisega tekkivaid ajutisi maakasutuse piiranguid. Nimetatud teemaplaneeringu eesmärk on koostöös riigi, kohalike omavalitsuste ja kohalike kogukondadega seada riiklikud strateegilised maakasutusprioriteedid maavara uurimiseks ja kaevandamiseks Rapla ja Pärnu maakonna territooriumil, tagamaks võimalused ühiskonna vajaduste rahuldamiseks. Teemaplaneering määrab kindlaks perspektiivsete ehitusmaavarade uuringualade ja kaevandamisalade paiknemise ning olemasolevate karjääride laiendamise võimalused. See annab ka üldised suunised kaevandamisega kaasnevate mõjude leevendamiseks ja kaevandatud alade korrastamiseks. Teemaplaneeringu planeeringuala hõlmab mh terve Pärnu maakonna. Seejuures eesmärk on planeerida kaevandamise võimalused ühiskonna vajadusteks ja tagada tarbijate (riik, KOVid, erasektor) optimaalne varustamine kohalike kvaliteetsete ehitusmaavaradega. Teemaplaneeringu koostamisel analüüsitakse võimalusi 50 aasta perspektiivis.

Kutsume Teid osalema avalikel aruteludel, kus tutvustatakse avalikustatud materjale, esitatud ettepanekuid ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi seisukohti esitatud ettepanekute kohta. Toimub arutelu ja küsimustele vastamine.

² Hüvitusmeetmete tõhususe kontrolliks tuleb hüvitusmeetmetena ette nähtud hüvitusaladel teostada metsise seiret iga-aastaselt üks aasta enne hüvitusmeetmete rakendamist (ehk enne elupaikade taastamist) ja kuni 10 aastasel perioodil pärast hüvitusmeetmete ellu viimist.

Avalikud arutelud toimuvad:

- Uulu Kultuuri- ja spordikeskuses (Pargi tee 1, Uulu) **13.11.2024 kell 17.00**
- Kilingi-Nõmme Klubis (Pärnu tn 73, Kilingi-Nõmme) **14.11.2024 kell 17.00**
- Pärnu riigimajas (Akadeemia tn 2, Pärnu linn) **15.11.2024 kell 17.00**

Kui ülaltoodud selgitused on piisavad ja Te nõustute nendega, siis palume Teil kirjalikult sellest Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumit teavitada. Nimelt planeerimisseaduse (01.01.2012 redaktsioon) § 21 lõike 6 kohaselt avaliku väljapaneku käigus kirjalikke ettepanekuid või vastuväiteid esitanud isik võib loobuda oma ettepanekutest või vastuväidetest, teatades sellest kirjalikult planeeringu koostamist korraldavale Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Alo Aasma

maa- ja ruumiloome asekanstler

Eleri Kautlenbach (58 85 1327, eleri.kautlenbach@agri.ee)